

volk wil zij stellen boven alle rechten van ons volk of van volksgroepen. Daartoe vraagt zij grondwetsherziening in Nationaal-Protestantschen zin.

De partij wenscht daarnaast te streven naar :

Ruimer toepassing van art. 172, lid 2, der Grondwet : steun bij de stichting van nieuwe predikantsplaatsen, in het bijzonder in de centra der bevolking ;

Handhaving van de wering der Roomsche missie van de protestantsche zendingsvelden in Indië ;

Ontbinding in Nederland en overzeesche gewesten van de Jezuïeten-orde ;

Ontbinding van de Communistische partij Holland en van de communistische partij in Indië ;

Wering van alle revolutionaire propaganda door middel van de radio, en van alle politiek uit den aether, behalve in verkiezingsdagen ;

Uitsluiting van kloosterlingen van de bevoegdheid om lager en middelbaar onderwijs te geven, subsidiair vermindering hunner salarissen tot op één derde ;

Geheele afschaffing van cumulatie van traktementen en pensioenen ten laste van staat, provincie en gemeente ;

Geen gehuwde vrouw in Overheidsdienst ;

Krachtige steun van overheidswege, als tijdelijke noodmaatregel, aan landbouw en industrie ; en bestrijding der werkloosheid door uitvoering van groote productieve werken ;

Een bijzondere belasting op de kloostergoederen ;

Een oplossing van de Belgische quaestie met volledige bescherming van de Nederlandsche belangen ;

Krachtig optreden der regering tegen al wat in woord en geschrift het gezag der overheid, de openbare orde en de goede zeden aantast.

CHRISTELIJK-DEMOCRATISCHE UNIE.

Politiek Program.

De grondslag van het streven der Christelijk-Democratische Unie is neergelegd in de volgende beginselverklaring.

De C.D.U. wil zijn de organisatie van die, belijdend,

dat God de Schepper is van hemel en aarde, én in Jezus Christus én door den Heiligen Geest de Verlosser van de door Hem geschapen, maar van Hem afgevallen wereld ;

dat de Bijbel den weg wijst niet alleen in het persoonlijke, maar ook in het wereldleven ;

dat God de menschen niet als op zichzelf staande individuen, maar in gemeenschap met en mede-verantwoordelijk voor elkander in deze wereld geplaatst heeft, hen bindend door Zijn Woord : Gij zult liefhebben den Heere uwen God. . . . (Matth. 22 : 37—40) ;

zich echter bevindend in eene wereld, waarin het individualistisch beginsel „ieder voor zich” in onverzoenlijken strijd is met dit woord van God, dat „allen voor allen” stelt;

zich verbinden, in deze wereld te getuigen met woord en daad van wat zij in de concrete situatie van dezen tijd zien als de eischen van God ten opzichte van de maatschappelijke, internationale en koloniale vraagstukken;

en te streven naar een radicale hervorming van het wereldleven in de richting van de verwezenlijking dezer eischen.

In aansluiting op deze beginselverklaring heeft zij onderstaand politiek program opgesteld:

I. *Staat en Maatschappij.*

De Christelijk-Democratische Unie erkent het recht der natie om eigen staatsvorm te kiezen, daarbij uitgaande van het overheidsgezag als onmisbare factor in de samenleving.

Zij aanvaardt het parlementaire stelsel, alhoewel zij erkent dat hier-teen in zijn tegenwoordigen vorm groote bezwaren rijzen.

Zij wil, dat de geestelijke vrijheid der Staatsburgers volkomen wordt geëerbiedigd, alsmede hun sociale vrijheid, zulks binnen de grenzen eener noodzakelijke gebondenheid aan de mede-verantwoordelijkheid voor elkander.

Zij is van oordeel, dat de doorwerking der leidende factoren in het economische systeem, waaronder wij leven, tot consequenties voert, welke op grond van hetgeen zij in de beginselverklaring als eisch voor de samenleving stelt, onaanvaardbaar zijn.

Zij streeft mitsdien naar een maatschappijvorm, waarin redelijke behoeftebevrediging maatstaf is voor productie en distributie.

Zij eischt medezeggenschap der arbeiders door invoering en ontwikkeling eener bedrijfsorganisatie, waar noodig voorafgegaan door verbindendverklaring der Collectieve Arbeids-Overeenkomst.

Ter verwerkelijking der democratische gedachte, welke zij als uitvloeisel van haar beginselverklaring voorstaat, streeft zij naar nieuwe organen met wetgevende bevoegdheid en verklaart zich vóór afschaffing der Eerste Kamer.

II. *Eigendom.*

Zij eischt een zoodanige omvorming van het eigendomsrecht, dat het gemeenschapsbeginsel daardoor beter tot uitdrukking komt.

In overeenstemming hiermede moeten de bedrijven, die hiervoor in aanmerking komen, alsmede de grond, aan de gemeenschap worden gebracht.

III. *Onderwijs.*

Zij eischt, erkennende de groote waarde van een volksontwikkeling op breedten grondslag, waarbij de geestelijke vrijheid der ouders moet worden geëerbiedigd:

Volkomen gelijkstelling van openbaar en bijzonder onderwijs.

Uitbreiding van den leerplicht tot tenminste den veertien-jarigen leeftijd, terwille van een goede aansluiting aan de Arbeidswet en betere mogelijkheid voor beroepskeuze.

Een lagere school, omvattende acht leerjaren, waarin het onderwijs een algemeen ontwikkelend en praktisch karakter heeft.

Geen onnoodige splitsing bij het Middelbaar, het Nijverheids- en Land- en Tuinbouw-onderwijs.

Regeling van het Buitengewoon Onderwijs, ook aan onvolwaardige arbeidskrachten.

Verbetering van het Nijverheids- en Handelonderwijs.

Regeling en bevordering van het Vervolgonderwijs voor de rijpere jeugd en volwassenen. Volksuniversiteiten.

Betere opleiding der onderwijzers.

Beperking der examens.

Schoolgeld naar draagkracht.

Een deskundig Rijksschooltoezicht.

Plaats voor het Friesch op de scholen in Friesland.

IV. *Sociale wetgeving.*

De C. D. U. erkent het recht van iederen mensch op arbeid en den plicht van de gemeenschap om, zoo deze arbeid niet gegeven kan worden, te voorzien in een behoorlijk levensonderhoud van den betrokkene. Zij wenscht een werkloosheidsvoorziening vanuit dit gezichtspunt waarbij zij den nadruk legt op de noodzakelijkheid om door verkorting van den arbeidsdag en andere maatregelen werkloosheid zooveel mogelijk te voorkomen.

De Ziektewet moet worden uitgebreid en verbeterd; de Ongevallenwet eveneens.

Noodlijdende bedrijven, voorzoover in het belang van de gemeenschap, behooren van Overheidswege te worden gesteund.

Noodig is de invoering voor een behoorlijke Moederschapszorg.

Zij wil dat in de zorg voor ouden van dagen wordt voorzien door:

- a. Invoering van premievrij Staatspensioen.
- b. Uitbouw van de bestaande verplichte verzekering.
- c. Doelmatige verruiming van de Vrijwillige Ouderdomsverzekering.
- d. Omvangrijke zorg voor de volksgezondheid, o.a. door kanker- en tuberculosebestrijding, door schoolvoeding en kleding, door bestrijding van drankmisbruik (met name door voortgaande inkrimping van het aantal vergunningen en invoering van Plaatselijke Keuze), en van valscheiding van waren.

V. *Volkshuisvesting.*

Zij wenscht, dat de volkshuisvesting, als belangrijk onderdeel der volksgezondheid, meer dan tot nu toe de volle aandacht der Overheid zal

nebben, gelijk dit ook het geval dient te zijn met de drinkwater-, gas- en electriciteitsvoorziening.

Daarbij dient aan Rijks-, Gemeente- en Vereenigingsbouw de voorkeur te worden gegeven.

VI. *Landbouw.*

In afwachting van de verwezenlijking van het in par. II als ideaal gestelde, staat zij voor :

- a. Een pachtwet waarin den pachter wordt geschonken :
een naar den tijdsduur onbeperkt continuatierecht ;
vaststelling der pachtsom door onpartijdige en deskundige commissies ;
recht op vergoeding voor aangebrachte verbeteringen ;
een bindend remissierecht, waarin ook begrepen is een daling der prijzen van de producten ;
- b. een Staats-Hypotheekbank ten behoeve dier eigenaren die hun grondbezit zelf exploiteeren en vóór een in de wet vast te stellen datum hebben gekocht ;
- c. aankoop door den Staat van die boerderijen en landerijen waarvan de eigenaar-gebruiker buiten zijn schuld in financieele moeilijkheden komt, waarbij de verkooper een recht van voorkeur krijgt op pacht van het gekochte.
- d. Commissies voor het vaststellen van de minimum-loonen der landarbeiders.

Zij eischt voorts :

een afzonderlijk Departement van Landbouw ; — bevordering van centralisatie van afzet der producten ; — bevordering van vakonderwijs ; — voorlichting bij export en bij emigratie.

VII. *Arbeidswetgeving.*

Zij eischt met betrekking tot de arbeidswetgeving :

- a. Doorvoering van de in de Arbeidswet vervatte bepalingen ten aanzien van bedrijven waarvoor deze thans nog niet in werking zijn getreden.
- b. Uitbreiding van de Arbeidswet ten aanzien van arbeid in bedrijven welke tot heden niet of slechts gedeeltelijk is geregeld.
- c. Invoering van wettelijke arbeidsbescherming in het land- en tuinbouw- en veehoudersbedrijf.
- d. Uitbreiding van de bescherming van den arbeider tegen bedrijfsongevallen en beroepsziekten.
- e. Sterke verkorting van den wettelijken arbeidsduur voor arbeiders belast met werkzaamheden, die in sterke mate geestelijk of lichamenlijk slopend zijn te achten.
- f. Invoering van wettelijke vacantieregeling.

- g. Afschaffing, waar mogelijk, van loonarbeid van gehuwde vrouwen.
- h. Regeling van en waar mogelijk afschaffing der huisindustrie.
- i. Krachtige bevordering van de Zondagsrust.
- k. Verbod van allen niet strikt noodzakelijken nachtarbeid.

VIII. *Overheidspersoneel.*

Zij wenscht, dat de Overheid zich in ieder opzicht een goed werkgeefster betoont.

Het Georganiseerd Overleg worde uitgebreid tot medezeggenschap inzake de technische, administratieve en commercieele leiding.

Voor personeel in semi-publieken dienst worde een betere rechtspositie geschapen, evenzoo voor hen, die werkzaam zijn bij het bijzonder onderwijs.

IX. *Handel en verkeer.*

Zij verklaart zich vóór vrijhandel.

De wereld-grondstoffen moeten — voor zoover deze niet in voldoende mate in elk land aanwezig zijn — onder beheer geplaatst worden van een Internationalen Raad, die ze aan elk land volgens behoefte toewijst.

Tegen misbruiken van trusts en kartels moet worden gewaakt.

X. *Militaire vraagstuk.*

Zij verwerpt den oorlog, als middel tot beslechting van internationale geschillen.

Zich stellende tegenover elken oorlog en oorlogstoerusting en strevende naar internationale ontwapening, ziet zij in den eisch van nationale ontwapening de meest voor de hand liggende consequentie van dit streven.

Zij keert zich tegen iederen vorm van dienstdwang voor hen, die zich in hun geweten bezwaard achten en eischt, dat voor dezulken geen strafmaatregelen, van welken aard ook, worden toegepast.

Zij spreekt zich uit voor verplichte internationale arbitrage en rechtspraak door instanties onder gezag van den Volkenbond, welks werk gesteund moet worden, voor zoover het inderdaad bedoelt het recht te stellen in plaats van het geweld.

Zij eischt afschaffing van het huidige systeem der geheime diplomatie als in strijd met de democratische gedachte, en buiten de volkeren om over hun lot beslissend.

XI. *Koloniale politiek.*

Zij erkent de gelijkwaardigheid der blanke en gekleurde rassen en het zelfbeschikkingsrecht der naties.

De koloniale politiek moet ten doel hebben de Oost- en West-Indische

volken op een hooger peil van geestelijke en stoffelijke ontwikkeling te brengen, ten einde hen daardoor tot zelfstandigheid op te voeden. Op grond daarvan eischt zij, dat in de allereerste plaats de geestelijke en sociale belangen der Indische bevolking richtsnoer zijn van alle maatregelen der regeering ten opzichte harer koloniale politiek.

Het onderwijs worde eveneens aan dit doel dienstbaar gemaakt en moet daarom zoodanig zijn ingericht, dat het zich ten nauwste zal aanpassen bij den aard en de ontwikkelingsmogelijkheden der bevolking.

De Regeering erkenne de groote waarde der Zending op religieus, cultureel en ethisch gebied.

Voor West-Indië bevordere de Regeering de krachtige ontwikkeling dier economische mogelijkheden, welke het welvaartspeil der bevolking in al haar geledingen kunnen verhoogen.

XII. *Financiën en belastingen.*

Zij eischt als algemeene grondslag voor de door den Staat te heffen belastingen, dat hierbij rekening wordt gehouden met de draagkracht der burgers, dus ook met de grootte van het gezin.

Een sterk progressieve Inkomstenbelasting moet worden geheven, waarbij rekening wordt gehouden met de meerdere draagkracht, die voortvloeit uit inkomen uit vermogen, en waarbij inkomen, noodig voor noodzakelijk levensonderhoud, niet wordt belast.

Op de Successiebelasting en de heffing op schenkingen behalve die ten algemeenen nutte zijn, worde eveneens een sterk progressief tarief toegepast; een belangrijk deel van de opbrengst behoort voor productieve doeleinden te worden gebezigd.

Staatstoezicht op het Bankbedrijf.

Opheffing van het Bankgeheim ten behoeve van den fiscus.

De eerste levensbehoeften mogen niet door indirecte belastingen op een prijsniveau worden gebracht, dat de eigenlijke productiekosten belangrijk overtreft, doch moeten van alle heffingen vrij zijn.

Verkiezingsprogram 1933.

De Christelijk Democratische Unie, aansluitende bij haar Beginselverklaring, politiek program en daarbij behoorende toelichting:

spreekt als haar overtuiging uit, dat de roeping der Overheid is: Recht te doen en de verdrukten en zwakken te steunen.

Zij keert zich derhalve tegen de anti-sociale politiek, zooals deze in toenemende mate door het kabinet-Ruys gevoerd is, daarin gesteund door de reactionnaire groepen van links en rechts; een politiek, welke, blijkens de door die groepen aangenomen houding, in de naaste toekomst zal worden voortgezet en verscherpt tot groote schade van de maatschappelijk zwakken.

Zij voert, krachtens haar beginsel, den strijd voor een radicale sociale

herstelpolitiek, daarbij als richtlijn aannemende, dat de daarvoor vereischte kosten en economische gevolgen van een naar alle kanten vastgelopen individualistische maatschappij-inrichting in de eerste plaats behooren gedragen te worden door de meest draagkrachtigen.

Dienovereenkomstig eischt zij voor de komende wetgevende periode :

I. Bestrijding der werkloosheid door uitvoering van groote werken en waar mogelijk door invoering van de 40-urige werkweek. Verbetering van den werkloozensteun.

II. Invoering van medezeggenschap der arbeiders in alle bedrijven, mede tot regeling der productie. Regeling der rechtspositie en uitbreiding van het georganiseerd overleg voor hen, die in Overheidsdienst en in Overheidsbedrijven werkzaam zijn.

III. Een pachtwet, waarin den pachter een rechtspositie en meerdere bestaanszekerheid wordt gegeven door :

a. een naar den tijdsduur onbeperkt continuatierecht ;

b. vaststelling van de pachtsom door onpartijdige deskundige commissies ;

c. recht op vergoeding voor aangebrachte verbeteringen ;

d. een bindend remissierecht, waarin ook begrepen is een daling der prijzen van de producten.

IV. Maatregelen ter voorkoming van executies tengevolge van crisismoeilijkheden. Instelling van een Rijksbank. Vermindering van waterschapslasten.

V. Instelling van commissies ter vaststelling van minimumloonen voor landarbeiders.

VI. Een regeling, waardoor loonarbeid der gehuwde vrouw, waarvan de man een volledig inkomen geniet, zooveel mogelijk wordt voorkomen.

VII. Invoering van premievrij staatspensioen en uitbouw der sociale verzekeringen.

VIII. Bevordering van de Zondagsrust.

IX. Drankbestrijding door invoering van plaatselijke Keuze.

X. Bouw van Overheidswege van goede volkswoningen.

XI. Heffing van een crisisbelasting. Verlaging van den gemiddelden rentevoet der Staats-, Provinciale- en Gemeenteleeningen. Herziening van ons belastingstelsel overeenkomstig het beginsel van belasting naar draagkracht. Opheffing Bankgeheim. Bij herstel van het economisch leven, afschaffing van indirecte belastingen op eerste levensbehoeften.

XII. Nationale ontwapening als eerste schrede op den weg naar internationale afschaffing van legers en vloten, daar zij den oorlog als middel ter beslechting van internationale geschillen principieel verwerpt. Afschaffing dienstdwang.

XIII. Maatregelen tot het voorkomen van onredelijke cumulatie van inkomen uit salarissen, wachtgelden en pensioenen.

XIV. Wegneming van de onderwijsverslechtingen en verbetering in de inrichting van het onderwijs, waardoor het zich meer bij de practijk zal aanpassen.

XV. Krachtige hulp aan hen, die in bijzondere mate slachtoffer zijn van de crisis.

XVI. Krachtige steun aan mobilisatieslachtoffers en aan personen, die door den militairen dienst invalide zijn geworden.

NEDERLANDSCHE CHRISTELIJKE ARBEIDERS PARTIJ.

Partij-resolutie.

De Nederlandsche Christelijke Arbeiderspartij, in Algemeene Vergadering bijeen op Zaterdag 24 September 1932, in het gebouw voor Christelijk Sociale Belangen te Utrecht; constateerende, dat de regeeringsperiode der extra parlementaire kabinetten, opgetreden sinds 1925, geleid heeft tot sterke achteruitgang van het verantwoordelijkheidsgevoel voor den gang van 's lands zaken bij de diverse Kamerfractie's en bij de leiding der verschillende politieke partijen en tot ongewenschte uitbreiding der ministerieele machtspositie, welke toestand geheel in strijd is met goede parlementaire zede:

vaststellende dat de verantwoordelijkheid voor dezen toestand ligt bij de drie groote partijen der rechterzijde, die elk voor zich bij een extra-parlementaire regeering meer baat zagen voor het behoud hunner machtspositie dan in de vorming van een door de feiten geboden kleinere coalitie, die dan als parlementaire oppositie op gezonde wijze principieel stelling had behooren te nemen tegen de onverantwoordelijke actie om den gewonen parlementairen regeeringsvorm onmogelijk te maken;

vaststellende dat hierdoor een periode ontstaat van vrijwel machteloosheid in practische en principieele wetgevende arbeid;

daarbij constateerende dat door cumulatie van ambten en functie's en eenzijdigheid bij benoeming gebruikt wordt de machtspositie der met de extra-parlementaire kabinetten „bevrinde" partijen te versterken;

constateerende dat deze periode van extra-parlementaire-regeeringen samenvalt met een periode van economisch beleid waarbij de belangen van de economisch zwakken slecht worden gediend en de sociale wetgeving zoo goed als stil heeft gestaan, terwijl datgene wat op dit gebied tot stand werd gebracht zich kenmerkt door halfheid en inconsekwentie;

constateerende in deze politieke verhoudingen, waar in de eerste plaats het partijbelang op den voorgrond wordt gesteld en eerst daarna het landsbelang in aanmerking wordt genomen, een merkwaardige overeenkomst met de opvattingen in het moderne bedrijfsleven waarbij in de eerste plaats de belangen van ondernemer en aandeelhouders gelden, wat in de economie op een crisis uitgelopen is;

zich onder deze politieke en economische verhouding ernstig ongerust makende over het lot van arbeiders, ambtenaren en werklooze arbeiders, alsmede over de behandeling van duizenden arbeiders in de werkverschaffing;